

1.

ACC. N:R M. 11116: /.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Jag har en äldre manlig släkting som sedan sin barndom, på grund av en skrofulös ögonsjukdom, lidit av mycket nedsatt synförmåga, de senaste tjugo åren har han varit nästan blind. Någon hade vid ett tillfälle under 1948 rått honom att konsultera en klok gubbe i Wollsjö som heter Ture Larsson och bor vid vägen Wollsjö-Brandstad. Han bad mig resa dit för hans räkning och jag medhade en linneduk som han haft virad runt ögonen natten innan. Den kloke gubben, som att döma av alla intyg och tacksamhetsskrivelser som spikats upp runt väggarna i mottagningsrummet, hade en avsevärd praktik, bodde i ett ganska trevligt hus i villastil vid Brandstadvägen ett stycke bortom Wollsjö. Inredningen i väntrummet den rymliga hallen och det likaså rymliga ~~MÖTTAGNINGSRUMMET~~ var ganska modärn och pryddig, men "doktors" mottagningsrum däremot utgjordes ~~av~~ av en liten mörk och kuslig skrubb, utrustad med en del bösynnerliga attribut förmodligen i avsikt att öka intrycket av mystik och "mörkt spel". Sålunda fanns en liten mycket gammal och rostig spis i ett hörn varifrån ett långt snedrör löpte utanpå väggen, inga gardiner för fönstergluggen och rätt rufsigt i rummet för övrigt. Mitt i rummet tronade gubben i en gammal makäten länstol, ett litet omålat bord och

ACC. NR M. 11116: 2.FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ett par köksstolar fullbordade möbleringen. "Doktorn" såg inte mycket ut för världen, han verkade att vara i 75-80 årsåldern, rätt lång och mycket mager, med ett gult fårat ansikte, blinda ögon och iklädd gamla slitna kläder, han var osmakligt snusig runt munnen och hade spilt av varan på kläderna. Han verkade i början snäv och fåordig, gjorde ett par frågor angående ärendet och mottog det medhavda linneklädet, som han vecklade upp och placerade på bordet, varefter han mätte vissa ~~kvackar~~ ^{"trianglar"} utanpå klädet med olika avstånd som han reglerade med tummen och pekfingeret under det han mumlade halvhögt för sig själv. Sedan han åter satt sig i stolen blev han något mera talför, förklarade för mig att patienten vid så framskriden ålder knappast kunde bli bättre d.v.s. komma att se bättre, däremot skulle han få örtmedicin som skulle stärka ögonnerven och annan medicin som skulle verka på "hela nervsystemet", som enligt hans utsago var mycket dåligt. Personligen har jag själv aldrig hyst förtroende för "kvacksalvare" och jag tyckte mig ej ha anledning ändra mening efter mötet med denna gamla snuskiga gubbe, men innan han avbröt "audiensen" yttrade han en hel del förbluffande saker, som i hög grad förbryllade mig. Bland annat sade han att min släkting varit utsatt för en bil-

olycka som gett honom en nervös chock, han nämnde även det rätta årtalet för olyckan samt tillade ett par andra uppgifter som ingen hade möjlighet att till mer än den person de rörde. Dessa för mig ovderläggliga bevis för att gubben trots allt var någonting mer och någonting annat än han syntes vara har gjort mig mera böjd att tro att en del kloka gubbar och gummor också för den delen, äger något slags "sjätte sinne". Gubben ordinerade en del örtmedicin, bl.a. johannesört och rölleka, dessa sorter fick jag uppskrivna av en yngre kvinna som kallades in då jag skulle gå. Larsson ville ingenting ha betalt, han sade sig ha särskild medkänsla med de blinda eftersom han själv prövat denna olycka. Min släkting följde hans föreskrifter och fortsätter fortfarande att dricka örtavkok, Hans allmäntillstånd förefaller mig att ha märkbart förbättrats, synförmågan har däremot ej förbättrats.

4.

ACC. N:R M. 11116:4.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När jag var i uppväxtåren kom en gång smedmästare Ekberg hem till far och frågade om min bror Ola skulle vilja skjutsa honom till Åsumapågen dan därpå. Han skulle söka för sin hustru som låg sjuk i feber och ryggsmärter sen en tid tillbaka. Sme Ekberg var en "rabulist", han svor på att det bara var tjäringatrams att resa till kloka gubbar och han trodde inte på sänt. När de körde till Åsum satt smen och la ut sina meningar för Ola och svor över Åsumapågen, när de så småningom kom fram, hållt där många vagnar och där var mycket folk som väntade på att få tala med den kloke. Så fort de stannat på gården kom Åsumapågen ut på trappen, och kallade till sig smen, åsumapågen var arg som ett bi och röt åt smen att köra hem igen. "jag vill inte ha med dig att göra", sa han, "du har ju bara förtalat mig hela vägen ni kört hit och du tror ju inte jag duger till nåt". Smen blev så snopen och rädd att han ville sätta sig på kärran igen, men min bror Ola gick fram till Åsumapågens svärfar som gick på gårdsplanen och bad honom försöka ställa det tillrätta, han sa som det var att smen var en grovhuggare och lite söpen också och menade inte så mycket med vad han sa, och att det var synd om han skvinga som var en snäll människa och behövde hjälp för sin sjukdom. Svärfaren

5.

ACC. N:R M. 11116:57

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

gick in och talade med den kloke och till slut fick smen lov att komma in. Asumapågen sa till smen: "därhemma vid ditt hus står en del gamla syrenträd vid den västra gaveln och runtom de träna växer det fullt med stora nällor, du ska plocka de nällorna och koka dem och ge din kvinga två kaffekoppar av spæet om dan, så blir hon bra och så ska du va snäll vid din kvinga för hon är en bra människa och bler du inte det så kommer jag hem till dig och snackar med dig." Min bror sa att han hade aldrig sett smen så spak och tystlåten som när de körde därifrån och för mor ~~Ekbergs del~~ Ekbergs del var det en lyckosam resa för hon blev rätt snart frisk och mannen blev efter den dan bra mycket hyggligare i hemmet.

Jag kommer ihåg när jag var en sexton, sjutton år då kom det en klok gubbe till Anders Lars här bredvid. Mor Anders Lars var invalid på grund av värk, armar och ben var förlamade och de måtte ta henne som ett barn och sätta henne i en stol, de hade sökt mycket för henne men ingenting hade hjälpt. Anders Larsson hade hört talas om den här gubben, som bodde nästan på sönnenlån och han skickade bud till gubben som själv kom hit. Jag minns inte vad gubben hette, men det var en liten spessnäsad man, mycket kvick och rörlig. Han undersökte mor Anders Lars och sa att det hade gått för lång tid, det var ingenting att göra vid sjukdomen, "men jag ska visa er hur hon har fått det", sa gubben. Anders Larsson kom upp på fars gård och bad mig följa med och hjälpa honom gräva. När vi kom ner till huset gick den kloke gubben och mätade med ett snöre i trädgården, han satte pinnar i alla fyra väderstrecken och sen mätte han ett avstånd i mitten och sa till Anders Larsson och mej att gräva där, vi grävde rätt djupt, åtminstone tre alnar och där hittade vi ett halvt förmultnat paket, som hölls ihop av ett slags grovt tyg. "där har vi det", sa gubben och tog det hela på en skövl och gick in i stuan och kastade det i spisen. Jag såg så mycket som att det var

7.

ACC. N:R

M. 11116:7.

hårtussar och naglar i paketet, det smell och sprakade fasligt när paketet brann upp och det rök med en tjock gul rök av det. Efter vad gubben sa skulle onda människor för länge sen ha grävt ner det i trädgården och mor Anders Lars hade råkat gå rakt över det medan det ännu hade sin kraft. Jag minns inte att jag hörde namnet på den kloke gubben, men det var en snäll man, när han hade fått mat och dryck och vilat sig lite gav han sig iväg och ville ingenting ha betalt inte ens för resan.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

10.

ACC. N:R M.11116:8.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

En gång när jag var påg. var jag med far på ett kalas och där kom man att tala om "Vinningekvingan". Det var en man från de trakterna som var med på kalaset och han talade om att han en gång hade några mannar hemma på toddi och de satt och snackade om Vinningekvingan och blev överens om att skoja med henne. Bönderna i trakten rådfrågade ofta Vinningekvingan när nåt djur på stället var sjukt och då brukade man binda ett hosseband om halsen på kreaturet och sen skulle man ha bandet med sig och visa så fick man ordinationer. Mannen tog nu ett hosseband och band det omkring det ena kakelugnsbenet och morgonen därpå skickade han en av tjänstetöserna till Vinningekvingan och instruerade henne att fråga vad som fattades djuret. Kvingan undersökte hossebandet, så vände hon sig till tösen: "Hälsa du din husbonne att lägger han bara bra i kakelugnen så klarar den sig bra, men du skall också framföra att kommer han en gång till med ett sånt ärende, så går det honom inte väl. Mannen sa att han blev så rädd när han fick beskedet, att han genast spände för och körde ner till kvingan och bad om förlåtelse .

Jag hörde också en annan historia om henne. Det var så att i ett hus i närheten där Vinningekvingan bodde, hade det flyttat in nytt folk

och kvingan i det huset var mycket pratsam och sällskaplig av sig och kom titt in till Vinningekvingan och hälsade på. Hon var emellertid lite tjyvaktig av sig och en gång när hon var på besök hos Vinningekvingan passade hon på när hon en stund var ensam i rummet och tog ett par nystickade hossor som låg i en chiffonjélåda och gömde dem under kjorteln. När hon sen hade suttit där rätt länge, steg hon upp för att gå hem men hejdade sig liksom vid dörren och satte sig igen. Det gick en lång stund, så sa Vinningekvingan: Ja, nu får du bestämt gå för jag skulle lägga mej. Den främmande gick till dörren men stod bara villrådig där. "Lägg hossorna", sa Vinningekvingan till henne, "så kan du gå".

Där var ett par drängpåga som tjänte där i närheten och de gick en söndaseftermiddag och spankulerade på vägen och talade om Vinningekvingan. De hade aldrig sett henne och de kom överens om att det skulle vara intressant att få se henne, men för att de skulle ha ett ärende beslöt de sig för att tigga lite dricka, eftersom det var en varm dag. De slog in på den rätt långa avtagsvägen som ledde ner till hennes hus men när de kom ett stycke på väg kom karingen emot dem med raska steg.

12.

ACC. N:R M. 11116:10.

Hon bar på ett stort drickakrus och när hon kom närmare sa hon till dem:

"E I mied tässta, drängar?" Drängarna måtte ju dricka, men de var så rädda

så de darra i knäveckan och sen vågade de aldrig gå nära hennes hus.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Jag minns från min uppväxttid att den gamle kyrkovaktmästaren Anders Larsson här i Burlöv och hans son "Lars ringare" berättade för mig att de båda för en del år sedan lidit av ofta påkommande förstoppningar och de fick vid ett tillfälle av en bekant adress på en "klok gubbe" som bodde nånstans i norra Skåne och som skulle vara mycket duktig att kurera allt slags magont. De skrev till gubben och fick omgående svar att han skulle komma till Burlöv inom närmaste tiden såvida de kunde ordna med en kammare åt honom att bo i en veckas tid och så bad han att de ville tala om för folk i byn som var sjuka att han var i antågande.

Gubben fick bo i Anders Larssons kammare och en hel del folk från trakten som voro behäftade med olika åkommor, kommo dit på hans "mottagning". Han var en ganska hetlevrad och "krass" gubbe i 60:årsåldern och utdelade sina ordinationer i diktatorisk ton. Han förkunnade att alla sjukdomar berodde på "felaktig mage" och hade endast ett universalmedel åt alla sina patienter, nämligen aloe, som skulle intagas tre gånger dagligen och i rätt stora kvantiteter. Han rådde också alla att i likhet med honom själv huvudsakligen leva på grovt bröd, ost och örttè. Denna diet vann ej många anhängare i byn, men aloemedicineringen

16.

ACC. N:R

M. 11116:12.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

följde man strikt med påföljd att hela byn, enligt Lars ringare "hållt
på å skida ihjäl sej". Anders Larsson och Lars drogo en lättnadens suck
när "doktor" gav sig iväg, han hade kommenderat och stått i i stuan
som den värsta sergeant.